

Håndtering af grænsegængere

– En håndbog på baggrund af erfaringer fra kommunerne

"En grænsearbejder er en person, der er beskæftiget på én medlemsstats område og bosat på en anden medlemsstats område, som han vender tilbage til mindst en gang om ugen".

1.	Forord	3
2.	Udlændinge i Danmark	5
2.1	Definitionen af en grænsegænger	5
2.2	Definition af borgere med ophold	6
3.	Fagområde: Folkeregistering og sundhedsrettigheder	8
3.0	En grænsegængers rettigheder	8
3.1	Handlekommune	9
3.2	Krav til grænsegængerens	9
3.3	Udbetaling af ydelserne	10
3.4	Afslutning af sag	10
4.	Fagområde: Børnefamilieydelse/Børnetilskud	11
4.0	En grænsegængers rettigheder	11
4.1	Handlekommune	12
4.2	Krav til grænsegængerens	12
4.3	Udbetaling	13
4.4	Inddrivelse af for meget udbetalt familieydelse	14
4.5	Refusion	14
4.6	Afslutning af sag	15
5.	Fagområde: Barseldagpenge	16
5.0	En grænsegængers rettigheder	16
5.1	Handlekommune	16
5.2	Krav til grænsegængerens	16
5.3	Udbetaling	17
5.4.	Afslutning af sag	17
5.5.	Krav om tilbagebetaling	18
5.6.	Krav til dokumentation	18
6.	Fagområde: Sygedagpenge	19
6.0	En grænsegængers rettigheder	19
6.1	Handlekommune	19
6.2	Krav til grænsegængerens	19
6.3	Udbetaling	20
6.2	Afslutning af sag	21
6.4	Krav om tilbagebetaling	21
7.	Fagområde: Kontant- og starthjælp	22
7.0	En grænsegængers rettigheder	22
7.1	Identificering af personens status	23
7.2	Handlekommune	24
7.3	Krav til dokumentation	24
8.	Fagområde: Danskundervisning	27
8.1.	Handlekommune	27
8.2	Dokumentationskrav til grænsegængerens	28
8.3	Afslutning af sag	28
9.	Afsluttende bemærkninger	30

1 Forord

Efter forespørgsel fra flere kommuner har KL sammensat en arbejdsgruppe bestående af en række kommunale medarbejdere og en repræsentant fra Arbejdsmarkedsstyrelsen. Formålet har været at diskutere en række udfordringer i forbindelse med tildelingen af danske sociale ydelser til udenlandske borgere, der er omfattet af grænsegængerreglerne.

En udenlandsk grænsegænger er en borger, som arbejder i Danmark, men er bosat i et andet land EU/EØS-land, og som vender tilbage til hjemlandet mindst én gang om ugen. Det er kun udenlandske grænsegængere, der behandles i denne håndbog, idet deres status som danske arbejdstagere berettiger til en lang række sociale ydelser, der skal håndteres i den kommunale sagsbehandling.

Ud over selvfølgelig sprogbarrierer oplever kommunerne også stor usikkerhed om, hvordan den pågældende person rent faktisk kan løfte bevisbyrden for, at han eller hun er berettiget til en social ydelse, da det kan være problematisk at fremskaffe den tilstrækkelige dokumentation fra hjemlandet. Et eksempel herpå er registreringsregler af forældremyndighed, der eksempelvis ikke sker i Tyskland. Disse dokumentationsproblemer kan i værste fald bevirke, at grænsegængerne ikke får de ydelser, de ellers måtte være berettigede til – eller får ydelser de ikke er berettiget til.

Håndbogen retter sig mod områderne sygedagpenge, barseldagpenge, børne/familieydelse, kontanthjælp og enkeltbetalinger under aktivlovens §81, samt forhold vedrørende folkeoplysning, sygesikring og tilbud om dansk undervisning.

Disse områder er valgt på baggrund af henvendelser fra flere kommuner, der udpegede netop de områder med de største praktiske udfordringer.

Resultatet er opnået ved, at kommunale praktikere og KL i fællesskab har søgt afklaring af lovgivningen hos de relevante statslige instanser og givet indspil til at løse udfordringer, der umiddelbart ikke blot kan løses ved fortolkning af lovgivningen. Udfordringer, der kræver pragmatiske betragtninger, opfindsomhed og gode relationer med arbejdsgivere for at løse. Håndbogen skal således give svar på de væsentligste problemstillinger, som er udpeget af kommunerne.

Erfaringsudvekslingen mellem de kommunale praktikere har vist, at der er mange fællestræk i problemerne på tværs af ydelsesområderne. Dog har det også vist sig, at der er løsninger på mange af problemerne i den kommunale hverdag, som eksempelvis et nyt system til registrering af udstedelse af sundhedskort. Andre erfaringer har vist, at problemet ikke kan løses, uden at KL går videre med oplæg til regelforenklinger.

Håndbogen skal således gerne afspejle denne erfaringsudveksling mellem kommunerne og hjælpe den enkelte sagsbehandler med at få overblik over rettigheder, der opnås som grænsegænger, samt retningslinjer for, hvad kommunen som minimum skal gøre for at indhente dokumentation omkring grænsegængerne.

Dog er det vigtigt at pointere, at håndbogen ikke fungerer som en udtømmende beskrivelse af sagsgangen på områderne, og derfor ikke kan betragtes som en arbejdsgangsbeskrivelse.

I efteråret 2009 og foråret 2010 afholdes en række temadage rundt om i landet med grænsegængerproblematikken som tema. Temadagene vil blive afholdt i et samarbejde mellem KL og COK, hvor også de involverede kommunale praktikere underviser.

God læselyst!

Venlig hilsen
Arbejdsgruppen om grænsegængere

Redaktør KL med bidrag fra Helsingør Kommune, Københavns Kommune, Vejen Kommune, Esbjerg Kommune, Aabenrå Kommune og Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Spørgsmål til håndbogen kan rettes til Anne Kathrine Fjord, KLs center for borgerbetjening og it-politik, akf@kl.dk

2. Udlændinge i Danmark

– ”grænsegænger” eller ”borger med lovligt ophold”

Udenlandske statsborgeres rettigheder varierer på flere områder afhængig af deres status i landet. Dvs. hvorvidt de defineres som 'borgere med lovligt ophold' eller 'grænsegængere'.

Derfor er det afgørende at afklare den enkelte persons status.

I denne håndbog behandles rettighederne for statsborgere fra et EU- eller EØS-land, der arbejder i Danmark, og dermed er grænsegængere, men ikke har bopæl i Danmark.

2.1 Definitionen af en grænsegænger

Målgruppen er altid kun statsborgere fra EU- eller EØS-lande.

”En grænsearbejder er en person, der er beskæftiget på én medlemsstats område og bosat på en anden medlemsstats område, som han vender tilbage til mindst én gang om ugen”

Jf. EF-Forordning 1408/71

Der er desuden følgende beskæftigelseskrav, der skal være opfyldt for at blive defineret som grænsegænger og dermed kunne opnå de rettigheder, der gives som følge heraf:

- Personen arbejder minimum 9 timer pr. uge, 18 timer pr. 14 dage eller 39 timer om måneden i Danmark eller er berettiget og modtager sygedagpenge.
- Personen indbetaler til ATP.
- Personen arbejder ikke i bopælslandet.
- Hvis personen er selvstændig erhvervsdrivende, er kravet, at personen har et dansk CVR nr.

På de enkelte ydelsesområder kan der eventuelt gælde yderligere krav.

Krav til dokumentation

- Personen fremviser ansættelseskontrakt med angivelse af arbejdsgiver, arbejdstid og ansættelsens varighed. Personens indbetaling til ATP kan ses ud fra lønsedlen.
- Personen fremviser kildeskatnummer udstedt af SKAT. Ligeledes vil personens skattekort give et ”fingerpeg”, om personen er en grænsegænger. Det viser sig som regel ud fra store kørselsfradrag og/eller fradrag vedrørende øvrige lønmodtagerudgifter i felt 429 på forskudsopgørelsen. (nyt feltnr. i 2010)
- At personen ikke har arbejde i bopælslandet må bero på personens egne oplysninger.
- Såfremt personen er selvstændig skal dansk CVR nummer fremvises.

Har personen ikke et kildeskatnummer henvises til SKAT

Personen skal som arbejdstager altid have et kildeskatnummer udstedt af SKAT.

Kildeskatnummeret tildeles på baggrund af:

- Udfyldt 04.063 blanket: "Blanket om anmodning om CPR. Nummer og skattekort".
- Personligt fremmøde.
- Fremvisning af ansættelseskontrakt med angivelse af løn, arbejdstid, ansættelsesperiode og eventuel fri kost, logi eller lign.
- Fremvisning af ID/pas.
- Eventuel vielsesattest.
- Bopælsattest (blanket 02.034 eller 02.035)såfremt der ønskes fradrag efter rejse-reglerne, samt angivelse af arbejdsdage og kilometer til arbejdspladsen fra bopælen.

2.2 Definition af borgere med ophold

Rettighederne for borgere med ophold er anderledes i forhold til grænsegængere. Det gælder bl.a. på kontanthjælpsområdet, hvor grænsegængere som udgangspunkt ikke har rettigheder. Områder, hvor grænsegængere ikke har rettigheder, beskrives ikke i denne publikation.

Kontanthjælpsområdet er dog inddraget alligevel, idet det er vurderet som et særligt område, fordi der her er samme dokumentationsproblemer i forbindelse med oplysninger bl.a. formue og ægtefælle i hjemlandet.

Der redegøres derfor ganske kort for definition af borgere med lovligt ophold i landet, så kommunen kan iværksætte de nødvendige indsatser, som denne status kræver.

Borgere med lovligt ophold kan opdeles i fire grupper (jf. vejledning om EU/EØS-borgeres adgang til kontant- og starthjælp af 19.04.2008, punkt 3.2.1):

- Danske statsborgere
- Nordiske statsborgere
- Statsborgere i EU/EØS (grænsegængere eller med ophold)
- Øvrige lande

Ad 1. Danske statsborgere

Opholder sig altid lovligt.

Ad 2. Nordiske statsborgere

Statsborgere fra de nordiske lande kan uden særlig tilladelse indrejse, opholde sig og arbejde Danmark. Det fremgår af Udlændingelovens § 1.

Hvorvidt den nordiske statsborger er at betragte som en grænsegænger eller en borger med ophold afhænger derfor af, om personen har bopæl i Danmark, eller om personen bor i det nordiske land og lever op til arbejdsmarkedstilknytningen.

Ad. 3 Statsborgere i EU/EØS lande

Ved første henvendelse vurderer kommunen om personen skal betragtes som grænsegænger eller som borger med lovligt ophold.

Har personen bopæl i Danmark, dvs. at personen ikke tager hjem til hjemlandet mindst én gang ugentligt, skal personen søge registreringsbevis hos statsforvaltningen.

Et registreringsbevis fungerer som dokumentation for, at personen har ret til at opholde sig i Danmark. Registreringsbeviset er forudsætning for tildeling af dansk cpr-nummer.

Ansøgningen skal ske ved personligt fremmøde i statsforvaltningen i den region personen har adresse i.

Ansøgning om registreringsbevis skal ske senest 3 måneder efter indrejsen, hvis opholdet forventes at vare mere end 3 måneder. Det fremgår af § 21 i bek. 322 af 21.04.2009. Hermed defineres personen som borger med lovligt ophold.

På UIP (UdlændingInformationsPortalen) ses om personen i forvejen har registreringsbevis – og efter hvilke bestemmelser.

Oplyser en person at have opholdt sig i Danmark mere end 3 måneder, men ikke har registreringsbevis på UIP, henvises straks til statsforvaltningen, idet der er formodning om ikke lovligt ophold.

Dokumentationskrav til registreringsbeviset

Personen skal fremvise følgende dokumentation til statsforvaltningen for at få et registreringsbevis:

- Personligt fremmøde
- Vise personlig ID og pas
- Udfyldt OD1 blanket

Skal ægtefælle eller børn også have registreringsbevis skal de også møde personligt op med samme oplysninger.

Ad 4. Statsborgere fra øvrige lande

Ved henvendelse fra personer fra "øvrige lande" konstateres også, hvilken status personen har. Personen vil dog aldrig have status som grænsegænger. Denne definition kan kun tildeles EU eller EØS borgere.

Borgeren kan have én af følgende status:

- Personen har en gyldig opholdstilladelse fra Udlændingesservice – det vil fremgå af UIP.
- Personen har ikke gyldig opholdstilladelse – men kan have registreringsbevis fra statsforvaltningen som medfølgende ægtefælle/samlever til EU/EØS borger efter bek. 322 af 21.04.2009 §§ 8-12 – ved ansøgning om hjælp søges registreringsbeviset bekræftet hos statsforvaltningen med de nye oplysninger.
- Personen kommer fra et land med visumtvang. Det fremgår af Udlændingesservice's hjemmeside – www.nyidanmark.dk – hvilke lande, der kræves visum fra. Hvis personen har visum, underrettes Udlændingesservice om, at personen søger hjælp. Hvis personen ikke har visum, underrettes politiet, idet der er formodning om ulovligt ophold.
- Personen kommer fra et land uden visumtvang – personen må opholde sig i Danmark i indtil 3 måneder under forudsætning af at kunne klare sig selv – personen må som udgangspunkt behandles som "strandet turist" – og hjemsendes.

3 Fagområde: Folkeregistrering og sundhedsrettigheder

Grænsegængere skal ikke registreres i cpr.registret.

Det er kun nødvendigt såfremt personen bor og opholder sig i Danmark i mere end 3 mdr. Gør personen dette, er der ikke tale om en grænsegænger, men derimod om en person med ophold. (Jf. lov om det centrale personregister § 16, stk. 2 og 5 og §17 samt Cpr.nyt af 17.12.2008.).

Sundhedsrettighederne er reguleret af forordningen nr. 1408/71 og Sundhedsloven. Lov nr. 546 af 24.6.2005 jfr. Indenrigs- og Sundhedsministeriets lovebekendtgørelse nr. 95 af 7.2.2008 .

3.0 En grænsegængers rettigheder

En grænsegænger har ret til et særligt sundhedskort.

Det særlige sundhedskort betyder, at personen får ret til sygebehandling i Danmark på samme vilkår, som hvis man har bopæl i landet. Beviset giver dermed adgang til offentlige sundhedsydelser, bl.a. sygehusbehandling, lægehjælp, tilskud til medicin, tandlæge, begravelseshjælp, fysioterapi m.v. (jf. forordning nr. 1408/71).

Familiens rettigheder

Rettighederne gælder som udgangspunkt kun for arbejdstageren, som beviset er udstedt til og dermed ikke familiemedlemmer herunder børn.

Dog er ægtefælle og børn dækket af den danske sygesikring såfremt ægtefællen i hjemlandet er uden beskæftigelse.

Hvis de er dækket, er de omfattet af hjemlandets lovgivning i forhold til sundhedsrettigheder, men udgiften fra hjemlandet betales af Danmark (jf. forordning nr. 1408/71).

Der kan være en vis usikkerhed om, hvorvidt de udenlandske myndigheder påfører korrekte oplysninger mht. familiemedlemmer, samt om kommunen får besked om ændringer omkring beskæftigelsesforhold m.v. for ægtefællen i hjemlandet.

En løsning kan være, at E106 udstedes med begrænsning fx for 1 år, sådan at den udenlandske sygekasse kan kontaktes for at verificere oplysningerne efter 1 år.

Dog er det væsentligt at bemærke, at det ikke er sikkert, at sygekassen i hjemlandet er opdateret på ægtefællens beskæftigelse, men anden form for kontrol er ikke mulig.

3.1 Handlekommune

1. Den danske udrejsekommune har ansvaret for at forny det særlige sundhedskort, så længe den sikrede/familiemedlemmerne ved fornyelsen opfylder betingelserne for at få et særligt sundhedskort.
2. En person, der første gang bliver grænsegænger på grund af beskæftigelse i en dansk virksomhed, skal henvende sig til den kommune, hvor arbejdsgiver har sit hjemsted.
3. Hvis en grænsegænger ophører hos en arbejdsplads i X-kommune og fortsætter uden brud i ansættelsesperioden til Y-kommune, så er det fortsat X-kommune, der skal udstede særligt sundhedskort.

Eksempel til punkt 3:

Hvis en grænsegænger arbejder hos en virksomhed i Århus Kommune og herefter uden afbrydelse får arbejde i Odense Kommune, er det fortsat Århus Kommune, der skal udstede særligt sundhedskort og E106.

4. Hvis en grænsegænger ophører hos en arbejdsplads i X-kommune, hvorefter der går 2 måneder inden en ny ansættelsesperiode starter i Y-kommune, så er det Y-kommune, der skal udstede særligt sundhedskort.

3.2 Krav til grænsegænger

Krav til dokumentation

Grænsegængere skal komme med dokumentation for ansættelse i en dansk virksomhed for at få et særligt sundhedskort. Dokumentationen er en ansættelseskontrakt/lønseddel. (Forslag til skema, der kan benyttes hertil er i bilag 1).

Derudover er der følgende krav jf. ATP loven

- Personen arbejder minimum 9 timer pr. uge, 18 timer pr. 14 dage eller 39 timer om måneden
- Personen indbetaler til ATP
- Personen arbejder ikke i bopælslandet
- Hvis personen er selvstændig, er kravet et personen har et dansk CVR nr.

I henhold til lov om udstedelse af særligt sundhedskort, skal der kontrolleres en gang årligt om EU-/EØS-borgeren fortsat opfylder betingelserne for at få udstedt et særligt sundhedskort. (jf. sundhedslovens vejledning nr. 38 af 11/06/2009).

Dette kan kontrolleres ved at sende brev/mail/sms til grænsegænger/sygekasse/virksomhed. Det nye landsdækkende system kan sættes op til at udsende standard brev/mail/sms en gang årligt.

Til brug for opfølgning af, hvorvidt forespørgslen returneres fra udenlandsk sygekasse, anvendes advisliste i CSC Notus.

CSC Notus er tidligere kendt som det kommunale sygesikringssystem. CSC Notus systemet er det grundlæggende sygesikringssystem. Et system, hvor man opretter og genbestiller det særlige sundhedskort til grænsegængere. Systemet er landsdækkende, hvilket bevirker, at man under ingen omstændigheder kan bestille mere end et særligt sundhedskort ad gangen. Som en ny funktion i CSC Notus, er det nu muligt at bestille EU sygesikringskort til grænsegængere og deres pårørende

Arbejdsgruppen har undersøgt muligheden for at få en advisering via elndkomst, når der sker ændringer i grænsegængerens ansættelsesforhold, men dette kan ikke lade sig gøre da e-indkomstregistret ikke må afgive adviser til manuelle sagstyper i KMD-sag.

KMD er dog blevet gjort opmærksom på behovet for adviseringer.

3.3 Udbetaling af ydelserne

Der sker ingen udbetaling af ydelser, men kun rettigheder jf. punkt 3.0.

3.4 Afslutning af sag

Afslutning af en sag sker, når grænsegænger/arbejdsgiver meddeler, at grænsegænger er ophørt med at arbejde i virksomheden.

Der sendes E108 til den udenlandske sygekasse, og det særlige sundhedskort stoppes i CSC Notus systemet.

Krav til dokumentation

Der kan i nødvendigt omfang indhentes bekræftelse af ophørsdato fra arbejdsgiver.

Erfaringen viser, at det ikke er altid, at grænsegænger/virksomhed får givet besked om arbejdsophør, og derfor kan grænsegænger og evt. familie fortsat benytte det danske sundhedssystem – uberettiget og evt. efterfølgende modtage et tilbagebetalingskrav.

Løsningen kan være at have en tæt kontakt til arbejdsgivere og der igennem at oparbejde en procedure, hvor arbejdsgiveren løbende holder os orienteret om ændringer i arbejdsforholdet.

4 Fagområde: Børnefamilieydelse/Børnetilskud

Området er reguleret af EF-forordningen 1408/71 samt den nationale lovgivning: Lov om en børnefamilieydelse og Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag (Børnetilskudsloven).

Det følgende skal ikke betragtes som en arbejdsgangsbeskrivelse. Her vises kun de forhold, der giver anledning til opmærksomhed ved ydelsen til en grænsegænger.

4.0 En grænsegængers rettigheder

Kommunerne skal sikre, at en grænsegænger ikke stilles ringere end en borger, der bor og arbejder i samme land.

Retten til fuld eller supplerende børnefamilieydelse/børnetilskud afhænger af, hvorvidt der gives ydelser i bopælslandet.

Såfremt der ikke er ret til ydelser i bopælslandet, kan der udbetales fuld ydelse fra beskæftigelseslandet.

Hvis der er ret til ydelser fra bopælslandet, kan der evt. udbetales en difference, hvis ydelsen er større i beskæftigelseslandet.

Der kan ikke udbetales fuld ydelse fra to lande, jf. forordning 1408/71.

Børnefamilieydelse

Grænsegængerens kan søge om børnefamilieydelse for hvert barn under 18 år, såfremt beskæftigelseskravet er opfyldt. Princippet i børnefamilieydelse er, at man er skattepligtig i Danmark og betaler ATP.

Børnefamilieydelsen udbetales hvert kvartal, som hovedregel til grænsegængerens, uanset om denne er mor eller far til barnet.

Ydelsen udbetales til den forælder, der har barnet boende, såfremt forældrene ikke bor sammen.

Børnetilskud

Grænsegængerens kan søge om ordinært og ekstra børnetilskud afhængig af civilstand/samliv.

Ordinært børnetilskud udbetales for hvert barn.

Ekstra børnetilskud udbetales, hvis indehaveren af forældremyndigheden har barnet/ børnene boende hos sig. Der udbetales kun ét ekstra børnetilskud uanset antallet af børn.

Desuden kan der ydes forskellige former for børnetilskud, f.eks. til samtidigt fødte børn (tvillinger, trillinger etc.), børn af pensionister og efterladte børn (en eller begge forældre er døde).

4.1 Handlekommune

Grænsegængere, der er omfattet af dansk lovgivning, skal indgive ansøgning om udbetaling af børnetilskud og børnefamilieydelse til seneste danske bopælskommune, hvis de tidligere har boet i Danmark..

Hvis der er tale om en grænsegænger, der ikke tidligere har haft bopæl i Danmark, skal ansøgningen indgives til den kommune, hvor arbejdsgiveren har hjemsted.

Hvis arbejdsgiveren ikke har hjemsted i Danmark, indgives ansøgningen til den kommune, hvor beskæftigelsen udøves.

(Jf. vejledning af april 1997 om EU-regler om social sikring. Hæfte 7 pkt. 43).

4.2 Krav til grænsegænger

Der er følgende krav, (jf. sikringsstyrelsen og EF forordning 1408/71, bilag 1,B):

- Personer, der er grænsegængere skal arbejde minimum 9 timer pr. uge, 18 timer pr. 14 dage eller 39 timer om måneden.
- Personer, der er grænsegængere skal indbetale til ATP.
- Personer, der er grænsegængere arbejder ikke i bopælslandet.
- For personer, der er grænsegængere og som driver selvstændig virksomhed i Danmark, skal have udstedt et dansk CVR nr.

Derudover er der krav om at:

- Grænsegængerer skal have del i forældremyndigheden.
- Grænsegængerer skal søge børnefamilieydelsen og give oplysning om familieforhold (evt. på supplerende skema).
- Hvis man er berettiget til ordinært og ekstra børnetilskud kan det kun udbetales efter ansøgning.
- For udbetaling af børnetilskud er kravet af grænsegængerer er reelt enlig.

Hvad skal dokumenteres

Følgende oplysninger skal dokumenteres:

- Beskæftigelsen i Danmark.
- Oplysning om familiemedlemmer boende i et andet EU land - både børn, civilstand og eventuelt arbejde (evt. på supplerende skema).
- Hvad tildeles af ydelser fra bopælslandet (E411)?

(Jf. forordningen 1408/71 art.76, forordningen 574/72 art.10 stk.1 samt afgørelse nr. 147 af 10. oktober 1990).

Kommunen indhenter blanket E401 og E411 hos de respektive myndigheder i bopælslandet. Blanketterne indhentes, når der er modtaget en ansøgning om børnefamilieydelse.

I Danmark kan man som opstart bruge en ansættelseskontrakt, evt. 1. lønseddel og/eller elndkomst. Ved løbende sag kan bruges elndkomst, dog kan man ikke se, om der betales ATP (Kan evt. ses på timeantallet). Der kan bestilles avis fra elndkomstregistret.

Har man kontakt med en arbejdsgiver, kan man evt. få et samarbejde om hurtig besked ved ophør.

For at være sikker på, at grænsegængerer er i arbejde i Danmark, kan man trække e-Indkomsten hvert kvartal (arbejdskravet skal være opfyldt hver måned).

Oplysninger om familiemedlemmer boende i andet EU-land kan opnås ved at grænsegængerer udfylder et supplerende skema ved ansøgningen.

Biologisk barn/forældremyndighed kan være svært at kortlægge, men burde fremgå af blanketten E401. Personen skriver under på tro og love, og dette må kommunen stole på.

Biologisk barn kan dokumenteres ved fødselsattest om nødvendigt, men begrebet forældremyndighed findes ikke i alle lande.

Civilstanden, som er forudsætning for betingelsen til ordinært og ekstra børnetilskud, kan være svært at kontrollere i bopælslandet. I flere lande er det muligt at have mere end én bopæl (f.eks. Tyskland). Eneste løsning er, at der udsendes en lovpligtig tro og love erklæring, om personen fortsat er reelt enlig (Lov om børnetilskud og underholdsbidrag § 22a). Denne erklæring skal fornys hvert år.

Ved ansøgning om familieydelse skal retten til ydelsen dokumenteres ved en blanket E401, som beskrevet i forordning 574/72 art.86 stk.2.

Blanket E401 giver oplysning om ansøgeren og dennes familiemedlemmer. Pkt. A udfyldes af personen eller kommunen, og pkt. B udfyldes af bopælslandet.

Blanket E401 skal fornys en gang om året jf. forordningen 1408/71 (se vejledning af april 1997 om EU-regler, hæfte 7 pkt.44).

For at få oplysninger om udbetaling af ydelser i bopælslandet anvendes blanket E411, som skal fornys en gang om året jf. Afgørelse nr. 147 af 10. oktober 1990.

4.3 Udbetaling

Før udbetaling af familieydelse indhentes blanket E401 og E411.

Prioriteringsregler

Jævnfør prioriteringsreglerne er det nødvendigt at have kendskab til, om der er ret til ydelser i kraft af beskæftigelse i familiemedlemmernes bopælsland (jf. forordningen 1408/71 art.76, forordningen 574/72 art.10 stk.1 samt afgørelse nr. 147 af 10. oktober 1990).

Disse oplysninger indhentes ved hjælp af blanket E411 (jf. vejledning af april 1997 om EU-regler, hæfte 7 pkt. 36).

Blanket E411, afsnit A, udfyldes af den institution, som skal udbetale ydelserne udfyldes af den kompetente institution i familiemedlemmernes bopælsland (jf. forordning 1408/71 og afsnit B).

Beregning af familieydelse

Hvis der i begge lande i kraft af erhvervsudøvelser er ret til familieydelse, har ydelser fra barnets bopælsland forrang. (er første udbetaler).

Ret til fuld eller supplerende børnefamilieydelse/børnetilskud afhænger af, hvorvidt der gives ydelser i bopælslandet. Såfremt der er ret til ydelser fra bopælslandet, kan der evt. gives tilskud til at dække differencen mellem de to landes ydelser (jf. afgørelse nr. 147 af 10. oktober 1990 pkt. 1 c, d og e).

Børnetilskuddet og børnefamilieydelsen – men ikke det forskudsvis udbetalte børnebidrag – sammenlægges for hvert barn for sig, forinden man modregner den udenlandske ydelse til det pågældende barn.

Ved beregning af differencen, skal bruges kursen på sammenligningsdatoen, og det skal være i henhold til valutakurserne i EU's officielle system på dette tidspunkt (jf. afgørelse nr. 147 af 10. oktober 1990 pkt.2). Man må ikke bruge andre portalers kurser.

Omregningskursen findes på følgende portal: <http://eur-lex.europa.eu>.

Udbetalingsform

Der udbetales som udgangspunkt til Nemkonto. Da grænsegængerer arbejder i Danmark, har han som udgangspunkt en nemkonto i Danmark. Såfremt han ikke har en dansk konto, kan der oprettes en nemkonto i udlandet.

Skal der udbetales til andre end grænsegængerer, kan der anvendes kontantudbetaling og modtageren skal oprette en konto, hvortil ydelsen kan sendes.

4.4 Inddrivelse af for meget udbetalt familieydelse

Inddrivelse af for meget udbetalt ydelse skyldes ofte stop af arbejde midt i ydelsesperioden. Danske ydelser udbetales kvartalsvis, hvor andre landes ydelser sker månedsvis. Beløbet skal inddrives hos enten grænsegængerer eller bopælslandet.

4.5 Refusion

Bopælslandet henvender sig ofte til de danske kommuner vedrørende krav om refusion af ydelser, når de opdager, at personen arbejder i Danmark.

Såfremt der ikke tidligere er udbetalt fra Danmark, må grænsegængerer søge om børnefamilieydelsen/ børnetilskuddet, og der indhentes diverse oplysninger gennem blanketterne E401 og E411.

Refusion sendes som udgangspunkt til bopælslandet, og en evt. difference sendes til grænsegængerer.

4.6 Afslutning af sag

Sagen afsluttes, når arbejdsforholdet slutter i Danmark.

Grænsegængerens har pligt til at oplyse, når han ikke længere er omfattet af den sociale sikring i Danmark, og dermed ikke har ret til børnefamilieydelse/børnetilskud herfra.

Ophør af arbejde i Danmark kan eventuelt ses på elndkomst. Det vil være en fordel også at give besked til bopælslandet om dette ophør.

5 Fagområde: Barseldagpenge

Området er reguleret af Barselloven § 3, EU-forordning 1408/71 og Retssikkerhedsloven § 9 Bek. nr. 709 af 08.07.2009.

Det følgende skal ikke betragtes som en arbejdsgangsbeskrivelse. Her vises kun de forhold, der giver anledning til opmærksomhed ved ydelsen til en grænsegænger.

5.0 En grænsegængers rettigheder

Som grænsegænger med arbejde i Danmark har man ret til barselsorlov på samme vilkår som folk med bopæl i Danmark. Det betyder også, at man ikke har ret til barseldagpenge fra oprindelseslandet.

Arbejder den ene af forældrene i eksempelvis Sverige, følger vedkommende de svenske regler. Den forælder, der arbejder i Danmark, har ret til dansk barselsorlov efter danske regler.

Den barselsorlov, man tager i det ene land, trækkes fra barselsorloven i det andet land. Hvis begge forældre arbejder i Danmark, har de begge ret til barselsorlov efter de danske regler, jf. Barselloven § 3, EU-forordning 1408/71 punkt 18-36, retssikkerhedslovens § 9 stk.5.

5.1 Handlekommune

Har grænsegængerens tidligere haft ophold i Danmark afhænger handlekommunen af, hvornår personen sidst har haft ophold i landet:

- Har grænsegængerens haft ophold i Danmark inden for de sidste 12 mdr., er handlekommunen den kommune, som personen var bosat i dengang.
- Er det mere end 12 mdr. siden grænsegængerens har haft ophold i Danmark, er handlekommunen den kommune, hvor arbejdsgiveren er placeret.

Har personen ikke tidligere haft ophold i Danmark er handlekommune den kommune, hvor arbejdsgiveren er placeret, jf. Bekendtgørelse om ret til Barseldagpenge nr. 696 23/6 2006 § 29.

5.2 Krav til grænsegængerens

De almindelige barseldagpengeregler gælder.

En grænsegænger har ret til barseldagpenge i Danmark, hvis grænsegængerens:

- har været i uafbrudt tilknytning til arbejdsmarkedet i 13 uger
- og i perioden har været beskæftiget i mindst 120 timer - heri medregnes også beskæftigelse i oprindelseslandet.

(jf. Barselloven §§ 27, 28).

Tilsvarende er en ledig grænsegænger med arbejdsløshedsunderstøttelse berettiget til barseldagpenge (jf. Barselloven - § 27).

Der er ingen yderligere regler for identifikation.

Krav til dokumentation

Der er følgende krav til dokumentation i forbindelse med ansøgning:

- Korrekt udfyldt anmeldesskema fra arbejdsgiver, enten på papir eller elektronisk.
- Opfylder grænsegængerens ikke beskæftigelseskrav indhentes kopi af lønsedler eller dokumentation på berettigelse til arbejdsløshedsdagpenge.
- Dokumentation for forventet fødsel.

En udfordring er, at kontrol i elndkomst ikke er mulig, såfremt der er usikkerhed om, hvorvidt beskæftigelseskravet er opfyldt. En løsning er derfor, at grænsegængerens kontaktes skriftligt eller telefonisk med henblik på dokumentation for lønindkomst.

Udfordringerne i forhold til den forventede fødselsdato er manglende vandrejournal eller tilsvarende fra grænsegængerens som dokumentation.

Ligeledes er det en udfordring at få dokumentation for, hvornår fødslen har fundet sted, da denne ikke anmeldes elektronisk.

Eneste løsningen er, at grænsegængerens kontaktes skriftligt eller telefonisk vedr. både den forventede og den faktiske fødselsdato.

Fra januar 2010 vil det ikke længere være lønmodtageren, som via en blanketten oplyser kommunen om det forventede fødselstidspunkt. I stedet vil det være arbejdsgiveren, som indberetter datoen. Det vil få den betydning, at lønmodtageren ikke skal indsende vandrejournal. For grænsegængere kan det dog være relevant at indhente vandrejournal el.lign., idet kommunerne ikke automatisk adviseres om barnets fødsel, hvis barnet fødes og har bopæl i udlandet.

5.3 Udbetaling

Tildeling af dansk cpr.nr. til barnet er en forudsætning for korrekt udbetalingsperiode. Barnet skal derfor tildeles dansk cpr.nr. via børneydelsessystemet. Det er borgerservice, som foretager indberetning til Børneydelsessystemet.

Udbetaling sker til grænsegængerens eller til arbejdsgiverens som refusion. Der udbetales som udgangspunkt til Nem-Konto. Da grænsegængerens arbejder i Danmark, har han som udgangspunkt en nemkonto i Danmark. Såfremt grænsegængerens ikke har en dansk konto, kan der oprettes en nem-konto i udlandet.

5.4. Afslutning af sag

Når barselsperioden er opbrugt afsluttes sagen.

Krav til dokumentation

Dagpengesystemet sætter selv slutdato, når barnets fødselsdato indtastes. Grænsegængerer kan genoptage arbejdet inden periodens udløb og giver kommunen skriftlig eller telefonisk meddelelse.

5.5. Krav om tilbagebetaling

Krav om tilbagebetaling af for meget udbetalt sygedagpenge/refusion kan inddrives efter reglerne for inddrivelse af personlige skatter, dvs. ved tilbageholdelse i løn jf. Barselloven § 49.

5.6. Krav til dokumentation

Ydelsen skal være modtaget i ond tro jf. Arbejdsdirektoratets vejledning 9300 af 25.06.2008 punkt 71.4.

6 Fagområde: Sygedagpenge

Reglerne, der gælder på området, er Lov om sygedagpenge § 3 stk.3, EU-forordning 1408/71, Retssikkerhedslovens § 9, med tilhørende bek. 709 af 03.07.2009 §§ 7-10

Det følgende skal ikke betragtes som en arbejdsgangsbeskrivelse.

Her vises kun de forhold, der giver anledning til opmærksomhed ved ydelsen til en grænsegænger.

6.0 En grænsegængers rettigheder

Som grænsegænger med arbejde i Danmark har man ret til sygedagpenge på samme vilkår, som folk med bopæl i Danmark. Det betyder også, at man ikke har ret til sygedagpenge fra bopælslandet.

6.1 Handlekommune

Har grænsegænger tidligere haft ophold i Danmark afhænger handlekommunen af, hvornår grænsegænger sidst har haft ophold i landet:

- Har grænsegænger haft ophold i Danmark inden for de sidste 12 mdr. er handlekommunen, den kommune som personen var bosat i tidligere.
- Er det mere end 12 mdr. siden personen har haft ophold i Danmark, er handlekommunen den kommune, hvor arbejdsgiveren er placeret.

Har grænsegænger ikke tidligere haft ophold i Danmark er handlekommune den kommune, hvor arbejdsgiveren er placeret jf. Bekendtgørelse som sygedagpenge § 17.

6.2 Krav til grænsegænger

Almindelige sygedagpengeregler gælder.

En grænsegænger har ret til sygedagpenge i Danmark, hvis grænsegænger har været i uafbrudt tilknytning til arbejdsmarkedet i 13 uger og i perioden været beskæftiget i mindst 120 timer - heri medregnes også beskæftigelse i oprindelseslandet. Tilsvarende er en ledig grænsegænger med arbejdsløshedsunderstøttelsesret berettiget til sygedagpenge (jf. Lov om Sygedagpenge - § 32.).

Krav til dokumentation

Der er følgende krav til dokumentation i forbindelse med ansøgning:

- Korrekt udfyldt anmeldelseskema fra arbejdsgiver.
- Opfylder grænsegænger ikke beskæftigelseskrav indhentes kopi af lønsedler eller dokumentation på berettigelse til arbejdsløshedsdagpenge.

En udfordring er, at kontrol i elndkomst ikke er mulig såfremt der er usikkerhed om hvorvidt beskæftigelseskravet er opfyldt. Eneste løsning er derfor, at grænsegængerer kontaktes skriftligt eller telefonisk med henblik på dokumentation for lønindkomst.

Ligeledes kan det være en udfordring hvis ansættelsen er ophørt på første sygedag. En løsning er, at undersøge sygdommeldingstidspunktet. Er sygdommen indtrådt før kl. 24 på sidste ansættelsesdag er personen tilknyttet dansk lovgivning. Dette kan undersøges via lægeerklæring, skadestuerapport og lignende.

6.3 Udbetaling

Tildeling af ydelserne forudsætter korrekt anmeldelse/skema – enten via papir eller elektronisk.

Udbetaling sker som arbejdsgiverrefusion eller udbetaling til grænsegængerer. Der udbetales som udgangspunkt til Nem-Konto. Da grænsegængerer arbejder i Danmark, har han som udgangspunkt en nemkonto i Danmark. Såfremt grænsegængerer ikke har en dansk konto, kan der oprettes en nem-konto i udlandet.

En udfordring er, at kontrol i elndkomst ikke er mulig, såfremt der er usikkerhed om, hvorvidt beskæftigelseskravet er opfyldt. En løsning er derfor, at grænsegængerer kontaktes skriftligt eller telefonisk med henblik på dokumentation for lønindkomst.

Udfordringerne er bl.a. gennemførelsen af opfølgningssamtalen.

Derfor skal der tages stilling til, hvorvidt opfølgningssamtale skal gennemføres i udbetalingsskommunen eller bopælslandet og dermed den kompetente myndighed.

Det fastlægges i forordning 574/72 artikel 18, at opfølgningen som hovedregel sker i det EU-land, hvor den sygemeldte opholder sig, og der kan ikke generelt stilles krav om, at den sygemeldte kommer til Danmark i forbindelse med opfølgning.

Dog kan kommunen efter en konkret vurdering indkalde personen til samtale i kommunen. Det forudsættes dog, at personens sygdom ikke forværres som følge heraf. Kommunen afholder udgifterne ved rejsen jf. forordning 574/72 § 48, stk. 4.

Yderligere information om håndtering af opfølgningssamtaler se:

<http://www.ams.dk/Reformer-og-indsatser/Indsatser/Sygedagpengeopfolgning.aspx>

Central enhed under arbejdsmarkedsstyrelsen kan rådgive og vejlede kommuner vedr. opfølgningssamtaler med borgere i udlandet.

Den centrale enhed bistår kommunerne med rådgivning og vejledning om kontakten med EU-landenes kompetente myndigheder (sygedagpengemyndigheder svarende til kommunerne i Danmark) med henblik på at etablere et samarbejde om sygedagpengeopfølgningen i de sager, hvor en sygemeldt person opholder sig eller har bopæl i et EU/EØS-land.

Kilde: http://www.ams.dk/Reformer-og-indsatser/Indsatser/Sygedagpengeopfolgning/den-centrale-enhed.aspx?sc_lang=da

6.2 Afslutning af sag

Afslutning af sagen sker ved raskmelding fra personen og ophøret af sygedagpenge sker, når personen er fuldt arbejdsdygtig igen eller ved manglende medvirken til afklaring for tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Derudover gælder den generelle varighedsbegrænsning og overgang til fleksjob og pension.

Krav til dokumentation

Der er følgende krav til dokumentation i forbindelse med ansøgning:

- Arbejdet er genoptaget.
- Lægelig dokumentation
- Personligt fremmøde – opfølgningssamtaler

Udfordringerne er bl.a. gennemførelsen af opfølgningssamtalen. Derfor skal der tages stilling til, hvorvidt opfølgningssamtale skal gennemføres i udbetalingskommunen eller bopælslandet og dermed den kompetente myndighed.

Kommunen kan påføres en udgift til grænsegængerens transport for at gennemføre samtalen jf. forordning 574/72 § 48, stk. 4.

6.4 Krav om tilbagebetaling

Krav om tilbagebetaling af for meget udbetalt sygedagpenge/refusion kan inddrives efter reglerne for inddrivelse af personlige skatter, dvs. ved tilbageholdelse i løn. Dette er muligt jf. Lov om sygedagpenge § 71.

Krav til dokumentation

Ydelsen skal være modtaget i ond tro.

Arbejdsdirektoratets vejledning 9300 af 25.06.2008 punkt 71.4.

7. Fagområde: Kontant- og starthjælp

Området reguleres som udgangspunkt efter Lov om aktiv socialpolitik (efterfølgende LAS).

Det skal bemærkes, at der om kort tid kommer en ny vejledning om EU/EØS-borgeres adgang til kontant- og starthjælp af xx.xx.2009, som vil erstatte vejledning nr. 19 af 19.04.2008.

Det følgende skal ikke betragtes som en arbejdsgangsbeskrivelse. Her vises kun de forhold, der giver anledning til opmærksomhed ved ydelsen til en grænsegænger.

7.0 En grænsegængers rettigheder

Enhver, der har lovligt ophold her i landet, har ret til hjælp efter Lov om aktiv socialpolitik, hvis de i øvrigt opfylder betingelserne.

En grænsegænger har ikke umiddelbart ret til kontanthjælp. Kravet er, at personen har ophold i landet.

En grænsearbejder, der bor i et andet EU- eller EØS-land, og indtil ledigheden arbejdede i Danmark, skal ved ledighed have hjælp fra myndighederne i bopælslandet.

Der gives ikke hjælp til førstegangsarbejdssøgende fra EU-/EØS-lande eller øvrige lande, men der kan ydes hjælp til hjemrejse, jf. LAS § 12 a.

En dansk grænsearbejder, der bor i Danmark, men indtil ledigheden arbejdede i et andet land, skal ved ledighed stilles som en person, der er blevet ledig efter arbejde i Danmark.

Særligt vedr. nordiske statsborgere

For at en person kan opnå arbejdstagerstatus i Danmark, skal vedkommende have haft arbejde i Danmark umiddelbart forud for ansøgningen om kontanthjælp.

Nordiske statsborgere har ret til at opholde sig i Danmark i længere tid end andre EU/EØS-borgere. Det er imidlertid en generel forudsætning for udlændinges ophold her i landet, at de er i stand til at forsørge sig selv eller har adgang til forsørgelse her i landet. Heri indgår ikke offentlige forsørgelse.

Hvis en nordisk statsborger ikke kan klare sig selv, er det Udlændingetjenesten, der efter LAS § 3, stk. 4 træffer afgørelse om hjemsendelse.

Hvis der ydes kontanthjælp/starthjælp, skal kommunen indberette oplysningen til Udlændingetjenesten, når hjælpen påregnes at ville vare mere end et halvt år. Indberetningspligten og blanketten findes på www.nyidanmark.dk.

I Udlændingeinformationsportalen (UIP) under punktet "afgørelser" registreres, om Udlændingeservice allerede efter indstilling fra en anden kommune har truffet afgørelse om hjemsendelse.

Nordisk statsborger kan få hjælp, hvis de har særlig tilknytning til Danmark, dvs. har boet i Danmark i mere end 3år.

Hjælpe mulighed ved særlig tilknytning

"Nordiske statsborgere, som får behov for vedvarende hjælp (dvs. hjælp i mere end 6 måneder), kan hjemsendes - dog efter en vurdering af personens tilknytning til Danmark. Efter den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester kan en nordisk statsborger ikke hjemsendes på grund af vedkommendes behov for social bistand, hvis familieforhold, tilknytning til Danmark eller omstændighederne i øvrigt taler for, at personen bør blive her. Nordiske statsborgere kan ikke hjemsendes, hvis de har boet i Danmark i mere end 3 år." (vejledning om EU/EØS-borgeres adgang til kontant- og starthjælp af 19.04.2008 – afsnit 8).

7.1 Identificering af personens status

Personens status har betydning for, hvilke ydelser, der kan tildeles.

Personer med lovligt ophold beskrives i vejledning om EU/EØS-borgeres adgang til kontant- og starthjælp af 19.04.2008, punkt 3.1 reelt som fire grupper:

- A. Danske statsborgere
- B. Nordiske statsborgere
- C. Statsborgere i EU/EØS-lande (grænsegængere eller med ophold)
- D. Statsborger fra øvrige lande

Ad. A Danske statsborgere

De har altid ret til at opholde sig i Danmark. CPR-registret kan oplyse om en person er dansk statsborger.

Vær opmærksom på, at danske statsborgere også omfatter personer fra Grønland og Færøerne.

Ad B. Nordiske statsborgere

Statsborgere fra de nordiske lande har som udgangspunkt ret til at opholde sig i Danmark. Det fremgår af Udlændingelovens § 1: "Statsborgere i Finland, Island, Norge og Sverige kan uden tilladelse indrejse og opholde sig her i landet."

Ad. C. Statsborgere i EU/EØS-lande

Ved første henvendelse om kontant- og starthjælp fra statsborgere fra EU/EØS-lande skal kommunen vurdere, om personen skal betragtes som grænsegænger eller som person med ophold.

Har personen status som grænsegænger er udgangspunktet, at personen må tage til sit hjemland for at søge om hjælp.

Har personen derimod ophold i Danmark og er EU/EØS-statsborger, skal der søges registreringsbevis hos statsforvaltningen senest 3 måneder efter indrejsen, hvis opholdet forventes at vare mere end 3 måneder, jf. § 21 i bek. 322 af 21.04.2009 (EU-opholdsbekendtgørelsen).

På Udlændingeinformationsportalen (UIP) kontrolleres om personen stadig har registreringsbevis og efter hvilken bestemmelse i bek. 322.

Ad D. Statsborgere fra øvrige lande

Ved henvendelse fra personer fra "øvrige lande" konstateres også, hvilken status personen har. Personen kan have én af følgende status:

- Personen har en gyldig opholdstilladelse fra Udlændingesservice – det vil fremgå af UIP – om personen opholder sig lovligt.
- Personen har ikke gyldig opholdstilladelse, men kan have registreringsbevis fra statsforvaltningen som medfølgende ægtefælle/samlever til EU/EØS borger efter bek. 322 af 21.04.2009 §§ 8-12. Ved ansøgning om hjælp søges registreringsbeviset bekræftet hos statsforvaltningen med de nye oplysninger.
- Personen kommer fra et land med visumtvang – det fremgår af Udlændingesservice hjemmeside – www.nyidanmark.dk – hvilke lande, der kræves visum fra. Hvis personen har visum, underrettes Udlændingesservice om, at personen søger hjælp. Hvis personen ikke har visum, underrettes politiet, idet der er formodning om ulovligt ophold.
- Personen kommer fra et land uden visumtvang – personen må opholde sig i Danmark i indtil 3 måneder under forudsætning af, at vedkommende kan klare sig selv – personen må som udgangspunkt behandles som "strandet turist" – og der kan evt. ydes hjælp til hjemrejse.

Krav til 7 års ophold

I henhold til aktivlovens § 11 stk. 6 kræves det, at der er 7 års ophold i EU inden for de seneste 8 års, på samme måde som danske statsborgere her i Danmark kun får kontanthjælp efter § 11, stk. 3, hvis de kan vise 7 års ophold i Danmark inden for seneste 8 år. Er reglen ikke opfyldt, kan personen kun modtage starthjælp.

Den medfølgende ægtefælle skal selvstændigt opfylde kravet om 7 års ophold i et EU-land. Det kan betyde, at personen får starthjælp, hvis der ikke kan vises 7 års ophold indenfor EU.

7.2 Handlekommune

Da det kræver ophold i Danmark for at kunne modtage kontanthjælp, vil det være opholdskommunen, som er handlekommune, når der ansøges om kontant- og starthjælp jf. Retssikkerhedslovens § 9, med tilhørende bek. 709 af 03.07.2009 §§ 7-10.

7.3 Krav til dokumentation

Krav til dokumentation

Der er følgende krav til dokumentation i forbindelse med ansøgning:

- Udenlandske borgere har kun mulighed for få kontanthjælp, hvis personen har lovligt ophold i Danmark og dermed kan forevise registreringsbevis eller andet bevis på lovligt ophold i Danmark.
- Ligeledes er det et krav, at personen ikke har ophold "uden formaliteter" eller er "første-gangsarbejdssøgende" i Danmark, jf. LAS §12a.

- Når person med lovligt ophold søger hjælp gennemgås de sædvanlige betingelser for hjælp i henhold til aktivloven. Heri:
- Begge ægtefæller skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet.
- Kommunen kan ikke yde hjælp, hvis ansøgeren og ægtefællen har formue, som kan dække det økonomiske behov. Kommunen ser dog bort fra beløb på op til 10.000 kr., for ægtefæller 20.000 kr. mv., jf. LAS § 14.

Udfordringer vedr. førstegangsarbejdssøgende

Det kan være svært for kommunen at afklare, om en person er førstegangsarbejdssøgende. Borgere, der er førstegangsarbejdssøgende, falder ind under § 12a og kan kun få økonomisk hjælp til hjemreisen.

Kommunen kan ved opslag på elndkomst se om personen har haft reel økonomisk aktivitet i Danmark, hvilket kan indikere, om personen eksempelvis ikke er "første-gangs-arbejdssøgende", jf. vejledning nr. 19 om EU/EØS-borgeres adgang til kontant- og starthjælp af 19.04.2008.

Udfordringer vedr. rådighed

Ligeledes kan det være svært at afklare, hvorvidt personen og dennes ægtefælle står til rådighed for arbejdsmarkedet. Ved ansøgning om hjælp skal begge ægtefællers forhold altid inddrages, jf. LAS § 13 om krav til rådighed. Dvs. at ved ansøgning om kontanthjælp, hvor den anden ægtefælle befinder sig i udlandet, må det derfor vurderes om personen opfylder rådighedskravet i § 13. Dette gælder uanset,

- hvor den anden ægtefælle opholder sig
- hvor længe det er siden ægtefællerne senest har haft kontakt med hinanden
- hvor uenige ægtefællerne er eller har været².

Det er umiddelbart et svært element at belyse. Det skyldes, at der mangler vejledning om, hvordan rådighed konstateres i andre lande, og hvilke myndigheder, der er kompetent til at vurdere rådighed.

Efter bekendtgørelse nr. 735 af 3/7-09 om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats fremgår det, at Jobcenteret skal vurdere, om en person står til rådighed. KL har flere gange bedt Arbejdsdirektoratet (i dag Arbejdsmarkedsstyrelsen) give en klar udmelding, om hvordan Jobcenter kan/skal vurdere om ægtefæller i udlandet aktivt søger at udnytte deres arbejdsmuligheder, dvs. er til rådighed, jf. LAS §§ 13 - 13 c. Indtil der på området ligger en klar vejledning må kommunerne tage udgangspunkt i de oplysninger, som ansøgeren om kontant- og starthjælp opgiver til kommunen.

Udfordringer vedr. formue og indtægter

Ved ansøgning om hjælp skal begge ægtefællers økonomiske forhold altid inddrages. Kommunen kan ikke yde hjælp, hvis ansøgeren og ægtefællen har formue, som kan dække det økonomiske behov. Kommunen ser dog bort fra beløb på op til 10.000 kr., for ægtefæller 20.000 kr. mv.

Begge ægtefællers forhold skal tælles med,

- uanset hvor den anden ægtefælle opholder sig,
- uanset hvor længe det er siden ægtefællerne senest har haft kontakt med hinanden
- og uanset hvor uenige ægtefællerne er eller har været (jf. principafgørelse A-16-08).

²) Det fremgår af principafgørelse A-16-08 – og ægteskabet består indtil den kompetente myndighed har meddelt separation eller skilsmisse – en oplysning om, at der er søgt separation eller skilsmisse, er altså ikke nok til, at der kun ses på den ene persons forhold.

Det kan være svært for kommunen at afklare formueforhold, når formuen i form af bil, hus og lign. befinder sig i udlandet.

Ligeledes er det svært at kontrollere oplysninger om indtægter §§ 30 og 31 hos ægtefællen i udlandet. Disse indtægter har betydning for kontanthjælpen til personen i Danmark, i det omfang disse indtægter overstiger den kontanthjælpssats, som personen med ophold i udlandet tillægges.

Det skal forstås på denne måde - personen i udlandet har en indtægt på 10.505 kr. – den indtægt overstiger en kontanthjælpssats på 9.505 kr. (som ikke kan udbetales i udlandet) med 1.000 kr. – disse 1.000 kr. fratrækkes hos personen i Danmark.

Problemer vedr. afklaring af formue kan håndteres ved, at kommunen for personer med ophold i Danmark tager udgangspunkt i personens egne oplysninger sammenholdt med oplysninger, der indhentes fra SKAT.

Uanset vanskelighederne skal kommunen imidlertid altid søge oplyst, hvordan ægtefællens muligheder for at bidrage til forsørgelsen reelt er. Kommunen har pligt til at søge sagen oplyst efter det forvaltningsmæssige oplysningsprincip, men ansøger har pligt til at bidrage til oplysningerne. Hvis ansøger ikke vil det, kan det tillægges skadevirkning ved afgørelsen, jf. retssikkerhedslovens §§ 10-11b. Ansøger pligt kan kun gælde, så længe ansøger har viden.

Har ansøger ikke viden om ægtefællens ophold, indtægter eller formue, og kommunen ikke kan skaffe oplysningerne andetsteds fra, må afgørelsen træffes ud fra de foreliggende oplysninger. De manglende oplysninger kan ikke uden videre tillægges skadevirkning for ansøger, når ansøgers manglende medvirken ikke skyldes manglende vilje.

Når sagen er så oplyst, som den kan blive, må kommunen træffe en afgørelse med en begrundelse. Afgørelsen vil – afhængig af oplysninger kunne gå ud på, at ægtefællen efter det oplyste ikke kan bidrage til forsørgelsen – eller at ægtefællen kan bidrage til forsørgelsen.

Herefter kan kommunen udmåle hjælpen til ansøger. Hjælpen udmåles som til ægtepar efter aktivlovens § 26, stk. 1, eventuelt med fradrag af ægtefællens indtægter. Der kan ikke udbetales noget til ægtefællen i udlandet, hvorfor det beregnede beløb efter bestemmelsen er et fiktivt beløb.

Foreligger der undtagelsesvis ikke den sædvanlige dokumentation i form af udskrifter eller lignende fra folkeregistre, skatteforvaltninger, andre myndigheder, skoler, arbejdsgivere, udbydere af danskuddannelse eller udlejere m.v. samt kopi af oplysninger om økonomiske forhold i øvrigt, skal årsagen hertil fremgå af sagen, jf. regnskabsbek. 1246 af 15.12.2008 § 43.

8. Fagområde: Danskundervisning

Området er reguleret af lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., jf. lovbekendtgørelse nr. 259 af 18/3-2006 med senere ændringer, herunder lov nr. 485 af 12/6-2009.

Det følgende skal ikke betragtes som en arbejdsgangsbeskrivelse. Her vises kun de forhold, der giver anledning til opmærksomhed ved ydelsen til en grænsegænger.

9.0.1 En grænsegængers rettigheder (overskrift 2)

8.0 En grænsegængers rettigheder

En grænsegænger, der er fyldt 18 år, har ret til danskuddannelse i op til 3 år svarende til den, som gælder for udlændinge, der har opholdstilladelse og er folkeregistreret i en kommune i Danmark.

Retten omfatter statsborgere i EU/EØS-lande og schweiziske statsborgere, der kan godtgøre at have status som arbejdstager eller har selvstændig virksomhed her i landet.

Retten til danskuddannelse indtræder senest en måned efter, at grænsegængerens har ansøgt kommunen herom.

Retten til danskuddannelse ophører, når grænsegængerens arbejdsforhold ophører eller drift af selvstændig virksomhed ophører.

Retten ophører desuden, når udlændinge har bestået en afsluttende prøve på den danskuddannelse, som pågældende er blevet indplaceret på. Uddannelsesretten ophører under alle omstændigheder ved udløb af den 3-årige periode.

8.1. Handlekommune

Danskuddannelse til grænsegængere tilbydes af den kommune, hvor det pågældendes arbejdssted er beliggende. Hvis den pågældende har flere arbejdssteder, vil det være den kommune, hvor hovedarbejdsstedet ligger. Det betyder, at handlekommunen er den kommune, hvor personen er skattepligtig.

For selvstændige erhvervsdrivende vil det være den kommune, hvor den pågældende har etableret sin virksomhed.

Handlekommunen skal foretage henvisning til en godkendt udbyder af danskuddannelse. Som selvforsørgende har grænsegængere ret til frit valg blandt godkendte udbydere, hvad enten disse tilbyder undervisning indenfor eller udenfor kommunens grænser. Retten er dog begrænset til udbydere, hvor udgiften for deltagelse ikke overstiger nogle såkaldte vejledende modul-

takster på finansloven. På Integrationsministeriets hjemmeside www.nyidanmark.dk er der en landsdækkende oversigt over udbydere af danskuddannelse.

Kommunen skal foretage henvisning senest en måned efter, at grænsegængerens har ansøgt kommunen herom.

Kommunen har hjemmel i danskuddannelseslovens § 14 til at opkræve et gebyr pr. modul. Gebyret kan højst være på 500 kr. pr. modul.

Efter henvisning fra kommunen foretages indplacering på det rette danskuddannelsesmodul af udbyderen på grundlag af en pædagogisk vurdering af den enkelte udlændings forudsætninger og mål med uddannelsen.

Kommunen skal løbende følge udviklingen for den enkelte kursist på baggrund af indberetninger fra udbyderne om den pågældendes dansksproglige udvikling og aktive deltagelse i uddannelsen.

Kommunen vil desuden løbende skulle kontrollere, om udlændingen fortsat er omfattet af retten til danskuddannelse, dvs. enten har arbejde eller selvstændig virksomhed i kommunen. Det kan f.eks. via opslag eller advis i elndkomst.

8.2 Dokumentationskrav til grænsegængerens

For at blive henvist til danskuddannelse skal grænsegængerens kunne fremlægge

- Dokumentation for at være statsborger i et EU-land, EØS-land eller Schweiz
- Dokumentation for registrering hos skattemyndighederne.

For selvstændige erhvervsdrivende anses dokumentationskravet for at være opfyldt, hvis udlændingen fremlægger dokumentation for registrering i Det Centrale Virksomhedsregister, eller hvor en sådan ikke kan tilvejebringes anden egnet dokumentation for at drive selvstændig virksomhed her i landet.

8.3 Afslutning af sag

Sagen afsluttes, hvis grænsegængerens arbejdsforhold ophører eller drift af selvstændig virksomhed ophører.

Sagen afsluttes også, hvis udlændingens arbejdssted (evt. hovedarbejdssted) eller selvstændige virksomhed placeres i anden kommune. Loven uddyber ikke om kommunen har forpligtelse til at give sagen videre til evt. ny kommune, men hvis der viden om, at borgeren ønsker at fortsætte danskundervisningen, så vil det være en god service overfor den nye kommune, hvis sagen videregives.

Sagen afsluttes desuden, hvis udlændingen har bestået den afsluttende prøve på den danskuddannelse, som den pågældende er blevet indplaceret på.

Endelig afsluttes sagen, hvis den treårige uddannelsesret er opbrugt, og kommunen ikke vælger at tilbyde yderligere undervisning efter danskuddannelseslovens § 2, stk. 6.

Der arbejdes på følgende:

Integrationsministeriet har til hensigt at udsende en vejledning/informationsbrev ultimo 2009 om grænsegængeres (i indenrigsministeriet kaldt EU-grænsependlere) ret til danskuddannelse.

Integrationsministeren har desuden i oktober 2009 udsendt udkast til lovforslag om ændring af danskuddannelsesloven. Blandt forslagene er:

- Indførelse af et særligt arbejdsmarkedsrettet tilbud til udenlandsk arbejdskraft (intro-dansk), som bl.a. EU-grænsependlere vil have mulighed for at vælge i stedet for det ordinære brede uddannelsesstilbud.
- Ophævelse af de vejledende modultakster.
- Henvielse skal kunne finde sted fra en hvilken som helst kommune, hvis udlændingen ikke er folkeregistreret.
- Bemyndigelse til ministeren om at fastsætte nærmere regler vedrørende EU-grænsependlere.

Med hensyn til det sidste punkt, så fremgår det af bemærkningerne til lovforslaget, at bemyndigelsen bl.a. påtænkes anvendt til at fastsætte regler om, i hvilket omfang ledige EU-pendlere har ret til danskuddannelse, og på hvilken måde kommunen skal orientere EU-grænsependlere om undervisningstilbuddene.

Der forventes fremsat yderligere lovforslag primo 2010, herunder et forslag om afskaffelse af deltagergebyrer.

9. Afsluttende bemærkninger

Arbejdsgruppens arbejde med problemstillinger udpeget af kommunerne på de forskellige ydelsesområder har gennem bearbejdning af lovbegreber og definitioner, daglig praksis, blanketanvendelse m.v. udmøntet sig i følgende generelle bemærkninger til praksis på området:

- God sagsbehandlingsprocedure kan være at give besked til de øvrige afdelinger, der sidder med ydelser/rettigheder til grænsegængere, hvis der sker ændringer i grænsegængerens ansættelsesforhold/familieforhold.
Ved oprettelse af en manuel sagstype for grænsegængere i KMD-SAG, vil der kunne ske automatisk advisering mellem den manuelle sagstype for grænsegængere og familieydelse, sygedagpenge, kontanthjælp, danskundervisning etc.
- elndkomstregistret kan tænkes udbygget med muligheder for flere relevante oplysninger og adviseringer til anvendelige i administration af grænsegængere.
- Et nyt landsdækkende registreringssystem fra CSC afløste pr. 1.9.2009 usikkerheden om hvilke kommuner grænsegængere har fået udstedt sundhedskort fra. Denne mulighed har ikke tidligere været til stede.
- En tæt kontakt til virksomheder med mange grænsegængere har vist sig at være frugtbar i forhold til kontakten til grænsegængerne og indhentelse af oplysninger om ansættelsesforholdet.
- Kommunerne peger på sprogbarrierer som en udfordring i dialog mellem kommune og grænsegænger. Det giver sig særlig i forbindelse med at forklare forskellige begreber i den danske lovgivning, der ikke findes i hjemlandets lovgivning. Eksempelvis kan nævnes begreber som 'forældremyndighed' eller 'at stå til rådighed for arbejdsmarkedet'. KL vil i forbindelse med afholdelse af temamøder om grænsegængerproblematikker afdække i hvor stort omfang der er behov for at udarbejde et opslagsværk med relevant begreber på forskellige sprog.
- Helt generelt er det aktuelt at få indført bedre praksis, der skal sikre en hurtigere adgang til oplysninger om, hvornår en grænsegængers rettigheder ophører i Danmark. Nedenfor foreslås konkrete tiltag på dette område.

Der arbejdes på følgende ændringer i praksis/lovgivning

Det overvejes, hvorvidt arbejdsgiveren via lovgivningen skal forpligtes til at afmelde grænsegængere til kommunen. Ligeledes overvejes det, hvorvidt der skal stilles krav om, at arbejdsgiver forpligtes til evt. i ansættelseskontrakten at påføre arbejdstiden for at kontrollere med hensyn til hjemrejsefrekvens. En hensigtsmæssig placering af opgaven kunne være centralt, evt. under ministeriet for sundhed og forebyggelse.

En grænsegænger skal under de nuværende regler starte med at kontakte SKAT og får ved forevisning af dokumentation for ansættelsesforhold i Danmark, vielsesattest mm. et kildeskattenummer.

En mulig løsning kunne være, at kvaliteten af SKATs registreringskrav indskræpes for at sikre, at grænsegænger kun skal give oplysningerne én gang, således at kommunen kan betragte kildeskattenummeret som rigelig dokumentation for at arbejdsforholdet eksisterer.